

DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE
KANSEN

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Regiovorming - voortgangsrapportering

Samenvatting

In de nota aan de Vlaamse Regering van 12 maart 2021 werd afgesproken om jaarlijks aan de Vlaamse Regering te rapporteren over de voortgang van het project regiovorming in al zijn facetten. Deze mededeling bevat de eerste voortgangsrapportering.

1. AFBAKENINGSTRAJECT

Op 9 oktober 2020 keurde de Vlaamse Regering een kadernota goed die de visie op regiovorming weergeeft en het kader voor de verdere aanpak deze regeerperiode (VR 2020 0910 DOC.1096). De nota bevat ook een kaart met een aanzet tot afbakening van referentieregio's.

De Vlaamse Regering vroeg de gouverneurs de lokale gesprekken over regioafbakening te faciliteren en over de aanzet tot afbakening van referentieregio's een advies te formuleren op basis van de bestaande fora op bovenlokaal niveau en op basis van de input van de lokale besturen. Ook de ministers van de Vlaamse sectorale domeinen stelden een advies op.

Op 12 maart 2021 keurde de Vlaamse Regering een tweede nota goed over de afbakening van de referentieregio's en het vervolgtraject (VR 2021 1203 DOC.0187). Voor 4 van de 5 provincies werden de referentieregio's definitief afgebakend. Voor Limburg kwam er een vervolgtraject.

Op 4 februari 2022 besliste de Vlaamse Regering dat de 42 gemeenten van de provincie Limburg zullen behoren tot één referentieregio (VR 2022 0402 DOC.0139). Dit heeft als resultaat dat Vlaanderen wordt verdeeld in 15 referentieregio's. Daarnaast worden 3 subregio's afgebakend in Limburg. Die subregio's vormen de basis om de door de Vlaamse overheid georganiseerde samenwerking vorm te geven in Limburg, indien die samenwerkingsverbanden door hun aard op een kleinere schaal moeten worden georganiseerd dan de referentieregio.

2. LOKALE TRANSITIE

2.1. Afstemmen van lokale samenwerkingsverbanden

De regioafbakening is voor de lokale besturen het startpunt om hun samenwerkingsverbanden af te stemmen op de referentieregio's. Dat gebeurt meteen voor de nieuwe samenwerkingsverbanden binnen het toepassingsgebied van de regiovorming, en ten laatste op 1 januari 2031 voor de bestaande samenwerkingsverbanden binnen het toepassingsgebied. Enkel gemotiveerd en na goedkeuring door de Vlaamse Regering kunnen samenwerkingsverbanden al dan niet tijdelijk de grenzen van de referentieregio's (blijven) overschrijden.

Op 1 april 2022 gaf de Vlaamse Regering haar eerste principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet over regiovorming en tot wijziging van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, hierna het Regiodecreet genoemd (VR 2022 0104 DOC.0368). Het Regiodecreet zorgt voor een decretale verankering van de referentieregio's en definieert het concept, het toepassingsgebied, de principes en de gevolgen van regiovorming, specifiek voor die lokale samenwerkingsverbanden.

Er is een ondersteuningsaanbod voor lokale besturen die hun samenwerkingsverbanden willen afstemmen op de referentieregio's. Zie hierna, '2.4.3 Afstemming van de bovenlokale samenwerking'.

2.2. Vereenvoudiging van lokale samenwerkingsverbanden

Naast het afstemmen van lokale samenwerkingsverbanden op de referentieregio's blijft het de doelstelling om binnen de referentieregio's de huidige verrommeling te saneren en te eindigen met minder tussenstructuren, minder mandaten, meer transparantie en meer daadkracht.

Drie regio's vervullen op dat vlak een pioniersrol. De lokale besturen van de betrokken regio's hebben een plan opgesteld om te komen tot een drastische vereenvoudiging van de samenwerkingsverbanden binnen hun werkingsgebied.

- Regio Midwest: van 183 naar 38 samenwerkingsverbanden, een vermindering van 145 samenwerkingsverbanden.
- Regio Westhoek: van 45 naar 26 samenwerkingsverbanden, een vermindering van 19 samenwerkingsverbanden.

- Regio Zuid-West-Vlaanderen: van 137 naar 44 samenwerkingsverbanden, een vermindering van 93 samenwerkingsverbanden.

Die goede voorbeelden zullen we nog actiever promoten. Daarnaast onderzoeken we hoe we de regio's die hun bovenlokaal landschap willen vereenvoudigen vanaf 2023 verder kunnen ondersteunen.

2.3. Waar zijn de regio's mee bezig?

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur Bart Somers heeft de ambitie om in de loop van deze bestuursperiode een bezoek te brengen aan de burgemeestersoverleggen van alle referentieregio's in Vlaanderen. Hij gaat er vooral luisteren naar de ervaringen en bekommernissen van de burgemeesters. Het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) en het Labo Regiovorming (VVSG) nemen ook deel aan de burgemeestersoverleggen om goede voorbeelden en inspirerende praktijken te detecteren en hinderpalen voor regiovorming te inventariseren..

In 2021 bezocht de minister achtereenvolgens regio's Midwest, Westhoek en Zuid-West-Vlaanderen, subregio Neteland, en regio's Kempen en Halle-Vilvoorde. In 2022 bezocht hij tot nog toe Regio Brugge, Regio Gent en Regio Oostende.

2.3.1. Inspirerende praktijken

Enkele voorbeelden van inspirerende praktijken die aan bod kwamen op de burgemeestersoverleggen:

- Goed werkende governance modellen;
- Vereenvoudigingsplannen (zie hiervoor, '2.2. Vereenvoudiging van lokale samenwerkingsverbanden');
- Democratische verantwoording van de regiowerking: een regionaal documentenplatform, een onthaalbrochure voor nieuwe gemeenteraadsleden en informatievergaderingen voor gemeenteraadsleden;
- Samenwerking op het gebied van personeel.

Het Labo Regiovorming zet inspirerende praktijken van regio's en subregio's in de kijker. Dat doet het via de praktijkenbank, een levende databank die permanent wordt aangevuld en geoptimaliseerd: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/regios-aan-het-woord>.

2.3.2. Vastgestelde hinderpalen voor regiovorming

Enkele voorbeelden van hinderpalen die aan bod kwamen op de burgemeestersoverleggen:

- Sectorregelgeving mag de vorm van intergemeentelijke samenwerking niet bepalen (bv. bij bepaalde sectoren leggen ze op dat een projectvereniging gehanteerd moet worden);
- Schaalvergroting mag niet afgeremd worden in een IGS-subsidiekader. Vanuit financieel oogpunt is het soms interessanter om meerdere subsidieaanvragen in te dienen voor projecten met een kleiner werkingsgebied dan 1 subsidieaanvraag voor een project met een groot werkingsgebied.
- De beleidsperiodes van nauw verwante IGS-subsidiekaders lopen niet gelijk. Bovendien zijn ze niet altijd afgestemd op de lokale beleids- en beheerscyclus van de lokale besturen.

ABB inventariseert de hinderpalen voor regiovorming die aan bod komen op de burgemeestersoverleggen. Ze worden meegenomen en waar mogelijk aangepakt in de Vlaamse en federale impactanalyse.

Zie ook hierna, '3.2 Impactanalyse Vlaamse bevoegdheden'.

2.4. Labo Regiovorming

Op 4 december 2020 kende de Vlaamse Regering de VVSG een subsidie toe voor een project 'Labo Regiovorming', voor de periode 2021-2023 (VR 2020 0412 DOC.1343). Op 1 april 2022 keurde de Vlaamse Regering een bijkomende subsidie aan de VVSG goed, specifiek voor de financiering van regionale doorbraakprojecten binnen het Labo Regiovorming (VR 2022 0104 DOC.0408).

Het Labo Regiovorming heeft tot doel ontwikkeltrajecten uit te werken, regionale doorbraakprojecten te realiseren en ondersteuning te bieden bij de afstemming van de bovenlokale samenwerking.

2.4.1. Ontwikkeltrajecten

Een ontwikkeltraject heeft als doel referentieregio's te ondersteunen in de ontwikkeling van het burgemeestersoverleg en andere regionale fora. Een ontwikkeltraject zet in op duurzaam netwerken, gedreven door inhoud en innovatieve werkwijzen, en zelfevaluatie.

In 3 referentieregio's gaat men daarmee aan de slag. In Regio Antwerpen heeft men 'Gemeente Zonder Gemeentehuis' gekozen als thema. Regio Gent koos voor het thema water. Halle-Vilvoorde werkt rond Zorg & Welzijn.

Meer informatie over het werkpakket 'ontwikkeltrajecten' is te vinden op de website van het Labo Regiovorming: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/ontwikkeltraject>.

2.4.2. Regionale doorbraakprojecten

Een groep van lokale besturen in een referentieregio of subregio kan een idee voor een regionaal doorbraakproject insturen. Bij een regionale doorbraak slaan lokale besturen samen met andere overheden en/of partners de handen in elkaar om een maatschappelijke uitdaging aan te pakken.

In 2021 selecteerde een jury 7 regionale doorbraakprojecten, nadat 12 ideeën voor regionale doorbraken werden ingediend. Elk project kreeg een subsidie van 25.000 euro.

Het gaat om de volgende regio's of subregio's en thema's:

- Regio Westhoek: activering
- Regio Zuid-West-Vlaanderen: energiegemeenschappen
- Regio Midwest: visie regionale sportinfrastructuur
- Regio Gent: erfgoed en cultuur
- Regio Rivierenland: geestelijke gezondheidszorg
- Regio Kempen: buurtgerichte mobiliteitsoplossingen
- Subregio Neteland: collectieve rechtspositieregeling

De regionale doorbraakprojecten zijn opgestart. Een eerste tussentijdse rapportering wordt in het najaar van 2022 verwacht. Een definitief rapport volgt eind 2023.

In 2022 lanceerde het Labo Regiovorming een nieuwe oproep naar ideeën voor regionale doorbraakprojecten. Momenteel loopt de selectie van de regionale doorbraken.

Meer informatie over het werkpakket 'regionale doorbraakprojecten' is te vinden op de website van het Labo Regiovorming: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/regionale-doorbraken>

2.4.3. Afstemming van de bovenlokale samenwerking

Het Labo Regiovorming maakte een vergelijking van de referentieregio's en de samenwerkingsverbanden die daarbinnen moeten vallen. De inventaris laat de impact zien op het niveau van het lokaal bestuur, op het niveau van de regio en Vlaanderen en op het niveau van het samenwerkingsverband. Er is een rapport beschikbaar voor elk lokaal bestuur en voor elke referentieregio.

Regio's kunnen het Labo een toelichting vragen op het burgemeestersoverleg of andere regionale fora. Het Labo biedt ook trajectbegeleiding bij het uitwerken van een stappenplan voor afstemming op de referentieregio.

Lokale besturen en samenwerkingsverbanden kunnen het Labo een toelichting vragen op CBS, MAT of gemeenteraadscommissie, respectievelijk op het bestuursorgaan van het samenwerkingsverband. Zij kunnen ook deelnemen aan het kennisdelingsplatform 'afstemming bovenlokale samenwerking'.

Meer informatie over het werkpakket 'afstemming van de bovenlokale samenwerking' is te vinden op de website van het Labo Regiovorming: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/afstemming-bovenlokale-samenwerking>.

3. VLAAMSE TRANSITIE

De regioafbakening is ook voor Vlaanderen het startpunt om de door Vlaanderen opgelegde of gestimuleerde samenwerkingsvormen af te stemmen op de referentieregio's.

- Dat gebeurt meteen voor de nieuwe samenwerkingsvormen, en ten laatste op 1 januari 2025 voor de bestaande samenwerkingsvormen binnen het toepassingsgebied.
- Voor samenwerkingsvormen die werken met een oproep of aanvraagprocedure, is de uiterste datum van afstemming de start van de eerstvolgende erkennings- of subsidieronde.
- Het regelgevend kader moet uiterlijk begin 2024 in die zin aangepast zijn dat de werkingsgebieden van de samenwerkingsverbanden binnen de afgesproken overgangstermijn gealigneerd worden met de referentieregio's.
- Enkel gemotiveerd en na goedkeuring door de Vlaamse Regering kunnen samenwerkingsvormen al dan niet tijdelijk de grenzen van de referentieregio's (blijven) overschrijden.

ABB heeft voor elk betrokken entiteit van de Vlaamse overheid een impactanalyse uitgevoerd en de resultaten daarvan opgenomen in een fiche. Het doel was een overzicht te krijgen van de verschillende samenwerkingsvormen opgelegd of gestimuleerd door Vlaanderen. De entiteiten van de Vlaamse overheid kregen de vraag om de fiches aan te vullen en waar nodig feedback te geven.

Elke sector neemt een beleidsinitiatief om het regelgevend kader aan te passen aan de regiovorming. Dat kan een sectorspecifiek traject zijn. Er komt ook een verzameldecreet en/of een verzamelbesluit, dat de aanpassingen aan de sectorregelgeving bundelt die niet in sectorspecifieke regelgevingstrajecten zijn gevat. Timing is 2023.

De bijlage bevat een overzicht van intergemeentelijke en bovenlokale samenwerkingsvormen die binnen het toepassingsgebied van de regiovorming vallen. Voor elke samenwerkingsvorm wordt aangegeven welke de uiterste datum van afstemming is, welk beleidsinitiatief de betrokken sector zal nemen om het regelgevend kader aan te passen en welke timing daarvoor werd afgesproken.

Ook de vastgestelde hinderpalen voor regiovorming zullen waar mogelijk aangepakt worden. ABB zal de komende maanden de inventaris finaliseren, waarna het overzicht op de Vlaamse werkgroep

regiovorming zal worden besproken. Bij de volgende voortgangsrapportering over regiovorming zal de inventaris en de daaruit volgende actiepunten aan de Vlaamse Regering voorgelegd worden.

4. IMPACTANALYSE FEDERALE BEVOEGDHEDEN

Ook met de federale overheid is de dialoog gestart over de afstemming van hun regionale afbakeningen op de referentieregio's. Op 4 mei 2022 vond een eerste verkennend overleg plaats tussen de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur en de federale minister van Binnenlandse Zaken. Het engagement is genomen om te bekijken hoe de referentieregio's meegenomen kunnen worden in de lopende onderzoeken en discussies over de hervorming van de politiezones, hulpverleningszones en gerechtelijke arrondissementen. Daarnaast zullen steeds alle voorstellen van onderuit om regionale afbakeningen af te stemmen op de referentieregio's welwillend bekeken worden, zo lang dit niet leidt tot schaalverkleining.

5. STEUNPUNT BESTUURLIJKE VERNIEUWING

Op 4 december 2020 keurde de Vlaamse Regering de erkenning van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing voor de periode 2021-2025 goed (VR 2020 0412 DOC.1371). Het Steunpunt voorziet in wetenschappelijke ondersteuning, begeleiding en evaluatie van het project regiovorming. De onderzoekslijn 'Lokale autonomie en verantwoordelijkheid' bevat een onderzoeksthema regiovorming. De onderzoeksagenda vertrekt vanuit drie centrale uitgangspunten, gericht op het leveren van inzichten en inspiratie over: (1) de noodzaak aan van onderuit opgebouwde en lokaal gedragen regio's; (2) de noodzaak aan een vast afgebakende, coherente visie op regio's; en (3) de noodzaak aan samenwerking binnen en tussen bestuursniveaus.

Drie onderzoeksvragen die in 2021-2022 aan bod kwamen, zijn:

- 1) Hoe functioneert het burgemeestersoverleg in een aantal regio's en wat kunnen we daaruit leren over de regionale politieke dynamiek in die regio's, alsook over het vormgeven van regionaal politiek-bestuurlijk overleg in andere regio's?
- 2) Hoe evolueren maatschappelijke actoren in de domeinen Wonen en Economie en wat kunnen we leren uit die dynamieken voor het werken in referentieregio's?
- 3) Als we meer op interbestuurlijke partnerschappen willen inzetten, wat valt er dan te leren uit een aantal buitenlandse ervaringen zoals de Regio Deals in Nederland of het werken met agglomeratieprogramma's in Zwitserland?

Meer informatie over de onderzoeksagenda en de opgeleverde onderzoeksrapporten is te vinden op de website van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing:

<https://www.steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be/>

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen,

Bart SOMERS

Bijlage 1. Overzicht van samenwerkingsvormen binnen het toepassingsgebied van de regiovorming

Beleidsdomein	Beleidsveld	Bevoegd minister	Samenwerkingsvorm	Koppeling met andere samenwerkingsvormen	Uiterste datum van afstemming	Sectorinitiatief of verzamel-decreet	Soort beleidsinitiatief	Timing afwerking beleidsinitiatief	Afgewerkt
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	Cultuur	Jambon	IGS Bovenlokaal Cultuurdecreet		1/01/2026	Sectorinitiatief	Decreet, eventueel BVR	Eind 2023	
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	Cultuur	Jambon	IGS Cultureelerfgoeddecreet		1/01/2027	Sectorinitiatief	Decreet	Midden 2022	<u>art. 59 decreet van 23/12/2021</u>
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	Cultuur	Jambon	Avansa's decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk		1/01/2026	Sectorinitiatief	Decreet, eventueel BVR	Eind 2023	
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	Cultuur	Jambon	UiTPAS-regio's Participatiedecreet		1/01/2025	Sectorinitiatief	Beheersovereenkomst	Eind 2022	
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	Cultuur	Jambon	Lokale netwerken voor de bevordering van de vrijetijdsparticipatie van personen in armoede Participatiedecreet		1/01/2026	Sectorinitiatief	Decreet	Eind 2023	
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	Cultuur	Jambon	Samenwerkingsverbanden in Eengemaakt BibliotheekSysteem (EBS)		1/01/2026	Sectorinitiatief	Beheersovereenkomst	Eind 2025	
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	Jeugd	Dalle	IGS decreet bovenlokale jeugdwerking		1/01/2027	Sectorinitiatief	Decreet	Eind 2023	
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	Sport	Weyts	Sportregio's		1/01/2025	Sectorinitiatief	Subsidiereglement	Begin 2024	
Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie	Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid	Somers	IGS met rechtspersoonlijkheid decreet Lokaal Bestuur		1/01/2031	Sectorinitiatief	Decreet	Eind 2022	
Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie	Justitie en handhaving	Demir	Justitiehuzen	Gerechtelijke arrondissementen	Afhankelijk van federale impactanalyse				
Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie	Justitie en handhaving	Demir	Family Justice Centra en toekomstige Centra voor Intrafamiliaal Geweld	Gerechtelijke arrondissementen	Afhankelijk van federale impactanalyse				
Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie	Justitie en handhaving	Demir	Coördinatie hulp- en dienstverlening aan gedetineerden	Gekoppeld aan territoriale organisatie gevangenissen, detentiehuzen en transitiehuzen	Afhankelijk van federale impactanalyse				
Mobiliteit en Openbare Werken	Gemeenschappelijk vervoer	Peeters	Vervoerregio's		1/01/2025	Sectorinitiatief	Beslissing VR	Begin 2024	
Mobiliteit en Openbare Werken	Gemeenschappelijk vervoer	Peeters	Vervoersgebieden voor vervoer van personen met een handicap of een ernstig beperkte mobiliteit	Vervoerregio's	1/01/2025	Sectorinitiatief	Opheffing BVR	Begin 2025	
Mobiliteit en Openbare Werken	Gemeenschappelijk vervoer	Peeters	Vervoergebieden De Lijn	Vervoerregio's	1/01/2025	Sectorinitiatief	Opheffing BVR	Eind 2021	<u>BVR van 17/12/2021</u>
Omgeving	Energie	Demir	Energiehuzen		1/01/2026	Sectorinitiatief + Verzamelbesluit	BVR	Eind 2023	<u>BVR van 10/12/2021</u>
Omgeving	Omgeving en natuur	Demir	Gebiedsgerichte werking in het kader van ruimtelijke ordening		Samen te lezen met uitzonderingsbepaling "Samenwerkingsverbanden waarbij de landschappelijke gegevenheid dominant is of die gebonden zijn aan fysische en natuurlijke structuren"				
Omgeving	Omgeving en natuur	Demir	Regionale landschappen		Nog te bepalen of deze samenwerkingsvorm binnen het toepassingsgebied van de regiovorming valt.				
Omgeving	Omgeving en natuur	Demir	Afvalintercommunales		Onderzoek naar impact regiovorming op afvalintercommunales loopt, wordt in september opgeleverd				
Omgeving	Omgeving en natuur	Demir	LEADER-gebieden		Nog te bepalen of deze samenwerkingsvorm binnen het toepassingsgebied van de regiovorming valt.				
Omgeving	Onroerend erfgoed	Diependaele	Intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten		1/01/2027	Sectorinitiatief	BVR	Eind 2022	

Omgeving	Wonen	Diependaele	Woonmaatschappijen		1/01/2023	Sectorinitiatief	BVR	Begin 2022	42 BVR's van 4/2/2022
Omgeving	Wonen	Diependaele	IGS lokaal woonbeleid		1/01/2026	Sectorinitiatief	BVR	Begin 2024	
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	Gezondheids- en woonzorg	Crevits	Eerstelijnszones		1/01/2025	Sectorinitiatief	BVR	2023	
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	Gezondheids- en woonzorg	Crevits	Regionale zorgzones		1/01/2025	Sectorinitiatief			
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	Gezondheids- en woonzorg	Crevits	Initiatieven van beschut wonen (IBW)	Regionale zorgzones en netwerken geestelijke gezondheidszorg	1/01/2025	Sectorinitiatief	BVR		
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	Welzijn	Crevits	Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW)	Eerstelijnszones	1/01/2025	Sectorinitiatief	Decreet + BVR	2024	
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	Welzijn	Crevits	Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO)	Eerstelijnszones	1/01/2026	Sectorinitiatief	BVR	Begin 2024	
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	Opgroeien	Crevits	1 gezin 1 plan-samenwerkingsverbanden (1G1P)	Regionale zorgzones	1/01/2025	Sectorinitiatief	Omzendbrief en subsidiebesluit	Begin 2024	
Werk en Sociale Economie	Sociale economie en werk	Brouns	IGS lokale regierol sociale economie en werk		1/01/2026	Sectorinitiatief of verzameldecreet	BVR	29/04/2022	BVR van 29/4/2022
Werk en Sociale Economie	Werk	Brouns	Samenwerkingsvormen Wijk-werken	IGS lokale regierol sociale economie en werk	1/01/2026	Sectorinitiatief	overeenkomst	Eind 2025	